

NÕUSOLEK_____ühes vaatuses

Autor **Vanessa Springora**

Tõlkija **Anna Linda Varik**

Dramatiseerija **Piret Jaaks**

Lavastaja **Mari-Liis Lill**

Kunstnik **Kairi Mändla**

Helikujundaja **Lauri Kaldoja** (Eesti Draamateater)

Valguskunstnik **Siim Reispass**

Liikumisjuht **Arolin Raudva**

Osades:

Vanessa – **Alice Siil**

G – **Taavi Tõnisson**

Ema – **Lee Trei**

Naine peol, terapeut, politseinik, kirjanik telesaates,

psühhiaater, ülemus, Natali – **Getter Meresmaa**

Isa, mees peol, politseinik, kodutu, reporter, Juri,

õpetaja, resident – **Mark Erik Savi**

Esietendus 12. aprillil 2026 väikeses saalis.

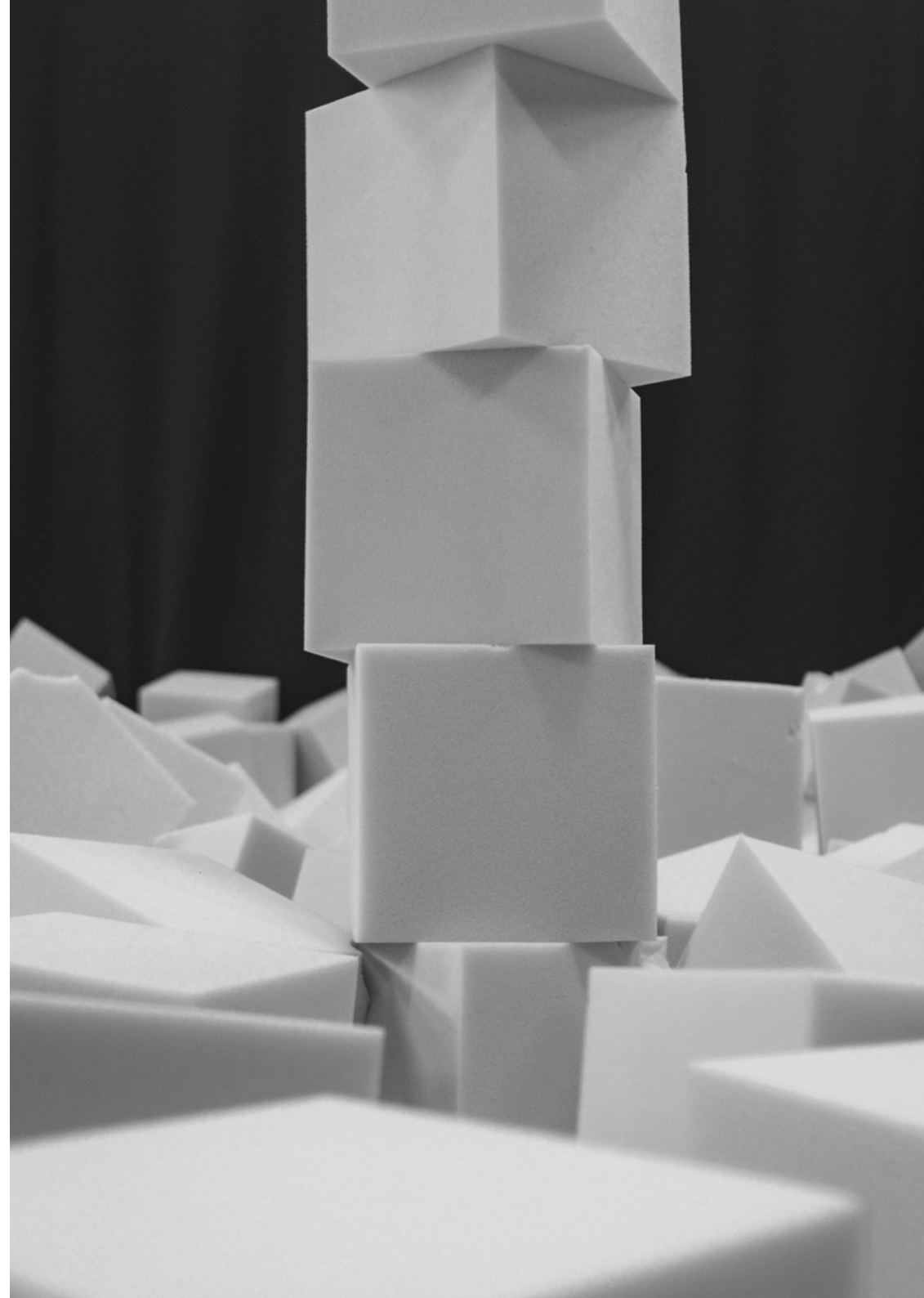

Foto: Kiur Kaasik, Delfi Meedia

Lavastajalt

Kui ma lugesin Vanessa Spingora „Nõusolekut”, sain aru ühest väga olulisest asjast – me oleme harjunud kunstis kohtuma väga erinevate piiripealsete armastuslugudega (mida tihti jutustatakse väga veetleval viisil), aga me kuuleme nendest lugudest ainult ühte poolt. Seda poolt, mille on kirjutanud meeskirjanikud. Kui „Lolita” oleks kirjutatud naispeategelase vaatepunktist, oleks see üks täiesti teistsugune lugu. „Nõusolekus” aga kuuleme just selle teise poole häält – mida see lugu ühe neljateistaastase tüdrukuga jaoks tähendas ja millise jälje see jättis? See on lugu sellest, kuidas ebavõrdses suhtes, kus teine osapool on nii palju vanem ja manipulatsioonides nii palju osavam, on noorel inimesel, kes alles teeb oma esimesi samme romantiliste suhete teel, väga keeruline aru saada, et teda kasutatakse ära. Ja kui see juba juhtub, siis tähendab see tohutut tunnete virvarri, mille sees on raske mõistuse häält kuulata (sest armumise tunne on ju päris, seda oskab teine osapool väga kindlakäeliselt tekitada).

Seetõttu tundubki mulle oluline seda lugu Noorsooteatris mängida – kui noor inimene juba sellisesse suhtesse satub, siis on esialgu väga keeruline teda ümber veenda. Aga kui rääkida see muinasjutuna algav lugu teatrisaalis lõpuni, nii et selgub, et see ei olegi

muinasjutt (sest muinasjutud teatavasti lõppevad õnnelikult), siis on ehk lootust neid lugusid ennetada.

Ja meil, kes me neid lugusid kõrvalt näeme, on kõigil seadusjärgne kohustus teatada abivajavast lapsest. Ja isegi kui neljateistaastane võib tunda ennast suure inimesena, siis on meie kohustus teda aidata, kui ta on hädas. Et see ei peaks olema naaberriiigi koondise treener, kes julgeb küsimusi esitada, vaid et me ise märkaksime ja et meil oleks julgust vaadata asjadele otsa nii nagu need on. Ka siis, kui üks osapool on väga kuulus, väga andekas või väga tunnustatud oma erialal.

Küsimus nõusolekust suure vanusevahega suhtes ei ole tegelikult teab mis keeruline – täiskasvanul on tänases Eestis keelatud igasugused seksuaalsuhted alla 16-aastastega (v.a. juhul kui nende vanusevahe on kuni 5 aastat) ja kindlasti on keelatud igasugused suhted, kui täiskasvanu on selle noore õpetaja, treener, pereliige või kuulsus. Sest sellises suhtes ei ole noor inimene kunagi päriselt vaba väljendama oma nõusolekut. Ja vastutab alati täiskasvanu.

Mari-Liis Lill

Vanessa Springora lugu

Prantsuse kirjaniku, kirjastaja ja filmilooja Vanessa Springora 2020. aastal ilmunud autobiograafiline jutustus „Nõusolek” („Le consentement”) tekitas Prantsusmaal intensiivse arutelu pedofiilia teemal ning viis konkreetsete sammudeni nõusoleku juriidilise määratluse muutmiseks.

„Nõusolek” ilmus rohkem kui 30 aastat pärast raamatus kirjeldatud sündmusi. Millal mõte raamatu kirjutamisest teid idanema hakkas? Mis seda tagant tõukas?

Sellest on tõepoolest möödas üle 30 aasta. Pidin end tundma piisavalt tugeva ja julgena, et seista silmitsi millegi nii isikliku avalikuks tulemisega. Kartsin nii oma töö kui ka isikliku elu pärast. Ühest küljest pelgasin kirjandusringkonna kätemaksu, sest kirjanik Gabriel Matzneffi, kellest ma raamatus räägin, oli seal väga pikalt toetatud. Teisalt kartsin tõmmata avalikkuse tähelepanu nii intiimsele teemale – oma seksuaalsusele teismelisena –, millest ma polnud kõik need aastad peaaegu kellelegi rääkinud.

Arvan, et üks olulisemaid sündmusi, mis selle mõtte vallandas, oli emaks saamine. Mul on 16-aastane poeg, kes oli raamatu ilmumise ajal 14, ja 22-aastane kasutütar. Kui tütar oli 14, elasin temaga ühise hooldusõiguse alusel üle nädala koos. Kui nägin oma silmaga, milline on 14-aastane teismeline, mõistsin ühtäkki, kui võrd erinev temast on mu kujutus sama vanast iseendast – olin tundnud

end juba täiskasvanuna, aga tegelikult olin alles laps. See oli minu jaoks väga oluline pöördepunkt, kuna hakkasin noorte inimeste ees vastutust tundma. Tahtsin hoiatuseks jutustada oma loo, et see ei korduks.

Oli ka teisi ajendeid. Näiteks sai Gabriel Matzneff 2013. aastal väga olulise Renaudot’ esseepremia. See oli minu jaoks äärmiselt vastik ja jahmatav ning pani mind mõtlema, et ühiskond pole tegelikult 80ndatest alates eriti muutunud.

Kirjutate raamatus, et teil läks aega, enne kui enda kohta sõna „ohver” kasutama hakkasite. Mida ütleksite noortele, kes on sattunud sarnasesse olukorda ja kes ei oska ehk tuge otsida? Või nende vanematele? Või naistele, kes on oma lugu aastaid, aastakümneid endaga kaasas kandnud, kuid pole saanud seda kellegagi jagada?

Ma loodan, et varateismeliste seksuaalse väärkohtlemise käsitlemine kirjanduses ja teistes kunstivaldkondades – kinos, teatris, fotonäitustel – aitab sellest mõelda ja rääkida. Raamatut lugedes oleme omaette ega pea veel kogetust rääkima, aga see võib panna mõtlema, et ehk on ka minu läbielamised sarnased, kuigi ma pole suutnud seda sõnastada. Olen end petnud, võttes seda kui armastuslugu, tegelikult on mind lihtsalt seksuaalselt, psühholoogiliselt ja emotsionaalselt kuritarvitatud. Juba see aitab, et sellised teosed ühiskonnas ringlevad ning teismelised ja lapsed

Foto: Jindřich Nosek

võivad neid lugema sattuda.

Nendest raamatutest kuulevad ka lapsevanemad ning seksuaalkurjategijad teavad, et tänapäeval ei saa enam nii karistamatult tegutseda. Kui räägime seksuaalvägivallast meedias, lakkab see olemast tabuteema, ja kui kuulame ohvreid, võib muutuda ühiskonna seni liiga leebe ja leplik suhtumine pedofiiliasse.

Milline on olnud vastukaja Prantsusmaal? Ja mujal? Raamat on ju ilmunud või varsti ilmumas pea 30 keeles.

Kui raamat ilmus, tekitas see Prantsusmaal meediatormi, nii kirjandusliku kui ka juriidilise skandaali. Gabriel Matzneffi suhtes algatati uurimine seoses alla 15-aastase lapse vägistamisega. See tekitas Prantsusmaal tuliseid vaidlusi selle üle, mis on nõusolek juriidilisest vaatenurgast. Selle tulemusel muudeti 2021. aasta aprillis seadust. Enam ei saa viidata alaealise ohvri nõusolekule, kuna juriidiliselt on alla 15-aastaste nõusolek kehtetu. Kohtus peetakse tema seksuaalset kuritarvitajat automaatselt vägistajaks. See on minu jaoks juba tohutu muutus. Minu meelest pole täiskasvanul alla 15-aastasega voodisse mitte mingisugust asja.

Raamat tekitas vaidlusi muudiski valdkondades, eriti kirjandusmaailmas. Mulle pakkus eriti huvi arutlus kirjastaja vastutuse üle ebaseadusliku sisu avaldamisel, kuna olen ka ise kirjastaja, ja olen märganud, et kehtivaid seadusi alati ei järgita. Autor ja kirjastaja peaksid võtma eetilise vastutuse ja otsustama, kas tekst avaldada või mitte. Gabriel Matzneffi teoseid avaldati Prantsusmaal aga 1970ndatest kuni 2010. aasta alguseni, ilma et sellega oleks probleemi olnud. Kirjutades sündsusetuid „manifeste” pedofiilide toetuseks, ei varjanud ta oma kalduvust. Ta rikkus

seadust, kuna pedofiilia oli juba siis ametlikult keelatud. Tuline vaidlus käis selle üle, kui ränk on selline üleastumine kirjanduses, see on ju ometi kunst. Kuivõrd on esteetiline väärtus moraalsest ja juriidilisest olulisem?

Esitan „Nõusolekuga” küsimuse: kuidas on võimalik, et kuigi pedofiilia on seadusega keelatud, on üle 40 aasta avaldatud selle mehe tekste tegudest, mis on ilmselgelt seadusega vastuolus? Seepeale lõpetati viimaks Gabriel Matzneffi raamatute müük. Võib öelda, et Prantsuse kontekstis tekkis palju väga huvitavaid väitlusi kirjastajate vastutuse, aga ka teose ja kunstniku lahususe üle.

Raamatus on kirjeldatud ka olukordi, kus teilt varastati teie hääl, sõnad ja lugu. Kuidas jõudsite tagasi sõnade usaldamise ja valdamise juurde?

19-aastaselt oli mul psühhootiline episood, mis viis mind vaimuhaiglasse. See oli loomulikult otseselt seotud sellega, mida olin 14-aastaselt läbi elanud. Mina aga keeldusin toona seda endale tunnistamast. Mingis mõttes oli see isegi tänuväärne seik, kuna viis mind kokku psühhoterapeutidga, kes päästis mu elu. Ma arvan, et sain usalduse sõnade vastu tagasi tasapisi, sest ta ravis mind just nimelt sõnadega. Oleksin muidu pidanud võtma tugevaid ravimeid, aga terapeut ütles mulle, et tulen sellest välja ilma ravimiteta, lihtsalt rääkides. Viimaks läksin uuesti kooli, hakkasin jälle õppima ja sain ajapikku tagasi kontrolli oma elu üle. Hakkasin täiskasvanuid jälle natuke usaldama.

Ka kirjastuses töötamine aitas kaasa. Alustasin sellega üsna hilja, 33-aastaselt, varem reisisin ja töötasin filminduses. Ehkki olin kirjanduse keskel üles kasvanud, olin vahepeal unustanud, et raamatud võivad olla suurepäraseid ravimid. Vahepeal olin aastateks kirjandusele selja pööranud

ja mulle ei meeldinud enam lugeda. Ma ei usaldanud kirjanikke, raamatuid ega kirjutamist üleüldse. Kui ma kirjastamisega tegelema hakkasin, tuli prantsuse kirjanduses moodi autofiktsioon ehk autobiograafiliste lugude põimimine loomingusse. Lugesin ahnelt neid teoseid ja leidsin, et hoolimata sellest, et autobiograafilised jutustused on mulle Matzneffi tõttu haiget teinud, on ka tekste, mis täidavad teistsugust, vähem perversset ülesannet, ning kus arutletakse pigem iseenda ja ajastu üle. Hakkasin tegema koostööd kirjanikega, kes olid usaldusväärsemad ja mitte nii nartsissistlikud kui Matzneff. Võib-olla see andiski mulle kindlustunde kirjanduse suhtes tagasi.

Matzneff on avalikult ja uhkusega rääkinud oma vallutustest teismeliste seas. Veel 2013. aastal anti Matzneffile mainekas preemia. Kas ka praegu saaks see veel juhtuda või on pärast #MeToo raputust ühiskonnas midagi põhjalikult muutunud?

Jah, ma arvan, et on asju, mis praegu enam läbi ei läheks. Kirjastajad peavad oma otsuseid kaaluma. #MeToo liikumine on väga tähtis ja noorem põlvkond võitleb eriti feministlike, aga ka keskkonna- ja rassismiküsimuste eest. Kirjastajad ei saaks tänapäeval enam mingil juhul välja anda raamatut nagu Matzneffi „Alla 16-aastased” (1974). See on suur samm edasi.

Mis puutub aga loomeinimeste koorekihi suhtumisse, siis ma arvan, et selliseid suhteid on endiselt, ent neid varjatakse hoolikamalt ja need pole enam nii avalikud. Näiteks minu suhtest teadsid kirjandusringkonnas kõik. Gabriel Matzneff võis mind kaasa võtta seltskondlikele õhtusöökidele toimetajate ja ajakirjanikega või telesaadetesse. See ei šokeerinud kedagi. Kui praegu on mõnel mehel

selline armulugu, siis ta hoiab seda salajas. Loodan, et minu raamat aitab mõista, et keegi ei seisa seadusest kõrgemal, ehkki vahel selles ikka veel kaheldakse.

Pedofiilia on vaimuhaigus, mis tuleks varakult tuvastada. Ma ei pea silmas üksnes seaduslikku karistust. Kui pedofiilid teavad, et neid ähvardab vangla, teevad nad muidugi kõik selleks, et end varjata. Arvan, et juba see muudaks palju, kui neile öeldaks hoopis: „Teil on haigus, millega tuleb tegeleda. Me saame teile aidata end tagasi hoida. Te ju teate, et teete lastele kahju, ja peate tingimata laskma end ravida.”

Väljavõtted Ulla Kihva intervjuust kirjanik Vanessa Springora ja tõlkija Anna Linda Tombiga „Võita tagasi oma sõnad, hääl ja lugu” (tõlkinud Krõõt Ohakas), 2022. Loe täies pikkuses ajakirja Värske Rõhk 77. numbrist.

Vanessa Springora autobiograafilise teose kontekstist

Ekki viimastel aastatel on teadlikkus ühiskonna valupunktidest aina kasvanud, on võrdlemisi vähe räägitud ajaloolisest kontekstist, mis näitaks, kuidas oleme omadega jõudnud siia, kus me praegu oleme.

Gabriel Matzneffi pedofiilsed kalduvused pole Prantsuse avalikkuse jaoks kunagi saladus olnud. Juba 1974. aastal, ammu enne Springoraga kohtumist, avaldas ta essee „Les Moin de seize ans” („Alla 16-aastased”), kus ta õigustab pedofiiliat kogu hingest (tuues muuhulgas näiteid antiikajast) ja mida võiks nimetada lausa pedofiilia käsiraamatuks. Rääkimata teistest (päevikuvormis kirjutatud) teostest, kus ta lahkab avameeli oma „romantilisi” suhteid alaealistega (kaasa arvatud väikeste indoneesia poistega). Ka suhe tollal 14-aastase Springoraga oli avalik asi. Ometi hinnati Matzneffi Pariisi kirjandusringkonnas kõrgelt.

Põhjuseid selleks on kaks. Afäär tollal teismelise Springora ja pea 50-aastase Matzneffi vahel sai nimelt alguse 80ndate Pariisis – ajajärgul, mis oli veel tugevalt mõjutatud 70ndate mentaliteedist. Seksuaalrevolutsioonile järgnev ajastu oli igati sobilik pinnas säärase suhte tekkimiseks ja püsima jäämiseks, sest nagu 1968. aastal tuntuks saanud hüüdlausest „Il est interdit d’interdire!” („Keelamine keelatud!”) lihtsasti järeldada võib, nägi toonane vasakpoolne kultuurieliit ka alaealiste seksuaalsuse piiramist ühiskondliku rõhumisena. Seadus oli üks, mentaliteet teine. Hea näide sellest on 1977. aastal

Le Monde’is trükitud avalik kiri, milles kaitsi mõningaid pedofiiliasüüdistustega eelvangistuses istuvaid täiskasvanuid ja avaldati poolehoidu alaealiste ja täiskasvanute seksuaalsuhete dekriminaliseerimisele. Alla olid kirjutanud sellised nimed nagu Roland Barthes, Simone de Beauvoir, Jean-Paul Sartre, muidugi ka Matzneff ise (kes, nagu selgus, oligi kirja algataja) jt. Alaealise nõusolek oleks allakirjutanut arvates pidanud saama legitiimsuse.

Nii olid lood tollasel Prantsusmaal. On veel üks aspekt, mida Matzneffi juhtumi puhul kindlasti unustada ei tohiks ja mis kaitses teda vähemalt niisama palju kui ajastu vaim. Selleks on tollase Prantsusmaa (ja eriti Pariisi) kirjandusringkondades valitsenud kirjandust ja kirjanikustaatus ümbritsev eriline pühadus. Usuti kindlalt, et kirjanikku ja tema teoseid tuleks hinnata esteetilise, mitte moraalse põhjal. Et olla hea kirjanik, tuli osata hästi kirjutada, ja hea kirjanik omandas automaatselt teatud puutumatus. „Nõusolekuga” seoses on korduvalt välja toodud üht 1990. aasta prantsuse kirjandussaate „Apostroofid” episoodi, mille külalisteks olid teiste hulgas Gabriel Matzneff ja Kanada kirjanik Denise Bombardier. Jutt liigub sujuvalt Matzneffi loomingus kajastuvale kiindumusele lastesse. Saatekülalistel on tuju hea ja suu naerul. Ühel hetkel sekkub eelnevat juttu ainsana tõsise näoga pealt kuulunud Bombardier ja ütleb välja kõik, mida ta Matzneffist ja tema kirjutistest arvab, avaldades üllatust ja vastikust, et millelgi seesugusel veel 20.

sajandi lõpu läänemaailmas rahulikult toimuda ja ilmuda lastakse. Mispeale Matzneff ütleb, et ta keelab sääraseid moraalseid etteheiteid teha, sest tegu on kirjandusega.

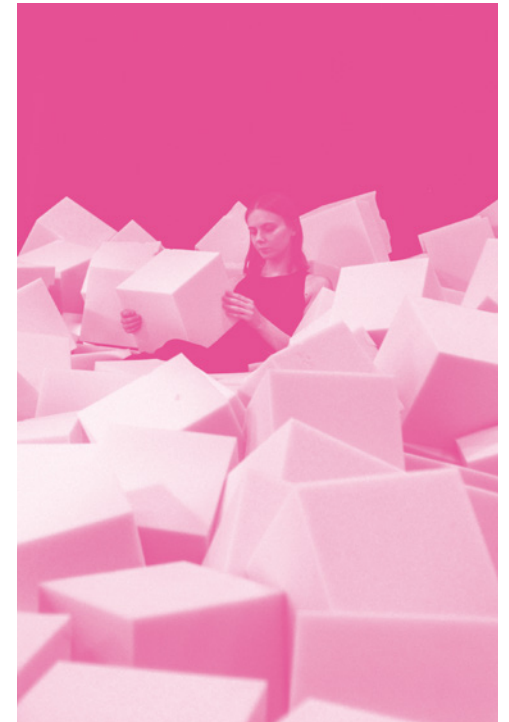
Mõttekoht. Springora kirjutab „Nõusolekus”, et „[k]ui seksuaalsuhted täiskasvanu ja noorema kui viieteistaastase vahel on keelatud, siis millest tuleb selline sallivus, kui seda teeb keegi, kes kuulub eliidi hulka – fotograaf, kirjanik, režissöör, maalikunstnik? Just nagu moodustaksid kunstnikud eraldi seisuse, kellele oleme andnud kõikvõimsuse mandaadi, oodates vastu vaid originaalset ja transgressiivset loomingut. [-] Kas kirjandus vabandab kõik välja?”

Tollane Prantsusmaa president Francois Mitterand kutsus paar päeva pärast saate toimumist Bombardier’ endale presidendipaleesse külla. Kui too talle ütles, et Kanadas istuks Matzneff juba ammu vangis, vastas president: „Te ju tunnete neid prantsuse intellektuaale sama hästi kui mina. Liberaalseina näida – eriti selliste tundlike teemade puhul – on neile nii suureks kinnisideeks, et nad teevadki vigu.” Denise Bombardier’ kirjanikukarjäär sai aga sõnavõtust „Apostroofides” palju kannatada. Prantsuse kultuuriruumis teda sestpeale boikoteeriti ja nimetati „halvaks kirjanikuks” (suurim solvang üldse!). Nüüdseks on aga ajad muutunud ja on selgunud, et tegu polnudki nii tagurliku inimesega.

Springora kirjutab, et nüüd, kui ta ise kirjastuses töötab, on tal endiselt raske mõista, kuidas võisid kirjastajad Matzneffi päevikuid avaldada – eriti, kui kaanel oli otsesõnu kirjas, et tegu on päeviku, mitte fiktsiooniga.

Ainult seepärast, et Vanessa Springora kirjutab „Nõusoleku”, saadi Prantsusmaal aru, et nõusolekul ja nõusolekul on vahe. Kui varem oli alla 15-aastasega vahekorda astumine küll ebaseaduslik, kuid tihtilugu kergendas süüd fakt, et ohver ise (või tema vanemad) olid selleks nõusoleku andnud, siis tänaseks on Prantsusmaal vahekord täiskasvanu ja alla 15-aastase vahel, olgu ta kui „konsensuslik” tahes, seaduse silmis eranditult lubamatu. Ehe näide sellest, et sõna on rohkem kui sõna. „Nõusolekuga” sai igatahes nii mõnigi asi sõnastatud. Need on nüüd päriselt olemas ning jäävad me teadvusruumi heljuma ja seda kujundama.

Refereeritud Juuli Tederi artiklist „Miks sõna on rohkem kui sõna?”, 2022, mida saab täies pikkuses lugeda ajakirja Värske Rõhk 79. numbrist.

Enne on nõusolek

Üsna muretult libisevad meie huulilt küsimused nagu „Kas sa tahad süüa?” või „Kas ma võin selle pildi üles panna?”, ent juba pelk mõte, et küsime kelleltki meile meeldivalt „Kas ma võin sind suudelda?”, paneb meid rahutult nihelema. Nõusoleku otsekohest küsimist tajutakse sageli kui hetke rikkujat – justkui katteks taustamuusika keset lugu või lõpetaks vaikuse ootamatu pidurite krigin.

Me anname oma nõusoleku ja küsime seda teistelt iga päev, sageli seda ise märkamata. Kui keegi sirutab käed kallistuseks ja sina astud sammu lähemale, räägib su keha sinu eest. Kui ulatad poes raha ja võtad vastu ostetud kauba, oled vaikumisi nõustunud tehinguga. Kui vastad küsimusele tassitäie tee kohta jaatavalt, kinnitad oma nõusolekut sõnadega. Miks siis on nii, et mõnes olukorras on see lihtsamast lihtsam ja teises ületamatult raske?

Mida lähemale liigume inimese ihule ja tegevustele, mis toimuvad tema kehaga, seda haavatavamad me oleme. Samuti siis, kui seisame silmitsi meile kalli inimesega, keda kardame hirmutada. Küsimus „Kas ma võin sul käest kinni võtta?” ei ole ju küsimus ainult käe puudutamisest, vaid selle taga on palju sügavam „Kas ma meeldin sulle?” Eitav vastus kelleltki, kellest hoolime, teeb väga haiget. Nagu mõistetak mind kui inimest hukka, peetak olemuslikult mittesobivaks.

Kui keegi juba ületab oma ebaumugavuse ja näitab head tahet, on nõusoleku andjal samuti suur vastutus – öelda siiralt, kas ta tegu soovib. See nõuab samuti julgust, sest mis siis, kui teine ei tahagi minuga rohkem tegemist teha, kui ma ei ütlen.

Kuid vaatamata sellele, et küsida ja vastata on teinekord hirmutav, on sellel suur väärtus. Eriti siis, kui mängus on inimese keha. Nõusolek on luba – ühe inimese teisele antud võimalus midagi teha. See on meeldetuletus, et sul on õigus otsustada oma keha ja elu üle. Kui sinu jah puudub, peab ka tegu ära jääma. Nõusoleku küsimisel ja saamisel on suhtluses eriline koht – see muudab soovimatu (võibolla isegi kahjustava) teo soovitud või isegi heaks teoks.

Nõusolek, mis tahes vormis on see siiralt küsitud või antud, peegeldab inimestevahelist austust. See on oluline kinnitus, et teise inimese tundeid ja otsuseid märgatakse ning nendega arvestatakse.

Elise Rohtmets
Feministeerium

Mis on ebavõrdne suhe?

Materjal on valminud koostöös Sotsiaalkindlustusametiga.

Terves suhtes on mõlemal inimesel hea ja turvaline olla. Teineteist austatakse, kuulatakse ja teise inimese piire võetakse tõsiselt. Sa võid olla sina ise, rääkida oma tunnetest ning sinu „ei” on alati okei.

Mõnikord võib aga suhe muutuda ebavõrdseks. See tähendab, et üks inimene püüab teise üle rohkem kontrolli saada või kus üks inimene on teisest selgelt võimsamal positsioonil. Näiteks täiskasvanu ja laps, õpetaja ja õpilane või treener ja sportlane.

Sellises suhtes võib tekkida tunne, et sa ei julge enam kõike öelda või teha, mida tegelikult tahaksid. Täiskasvanu on alati vastutav selle eest, et piirid oleksid turvalised ja austatud.

Mis on seksuaalne väärkohtlemine?

Seksuaalne väärkohtlemine on võimu, seksuaalsete või muude vajaduste rahuldamise eesmärgil toime pandud seksuaalse sisuga kontaktne või mittekontaktne tegevus täiskasvanu või teise lapse poolt, kes vanuse või arengutaseme tõttu on lapsega vastutus-, usaldus- või võimusuhtes.

Seksuaalne väärkohtlemine on lapse kaasamine seksuaalsesse tegevusse, mille sisust ta ei saa täielikult aru, millele ta ei ole võimeline andma adekvaatset nõusolekut ning mis astub üle seadustest või ühiskonna sotsiaalsetest normidest. See võib olla näiteks katsumine, eba-meeldivad kommentaarid, ebasobivate piltide või videote saatmine või küsimine.

Pea meeles, et seksuaalse väärkohtlemise oht on nii internetikeskkonnas kui ka päriselus ning jäta meelde, et kui keegi paneb sind seksuaalsusega seotult tundma ebameeldivaid tundeid, siis Sina pole selles teos süüdi, vaid süüdi on teo toimepanija!

Näiteks võib seksuaalne väärkohtlemine olla olukord, kus täiskasvanu:

- teeb noore välimuse või keha kohta sobimatuid seksuaalse alatooniga kommentaare,
- teeb „komplimente”, mis tunduvad ebamugavad või liiga isiklikud,
- püüab olla liiga lähedal või puudutab ilma loata,
- kirjutab või räägib seksuaalse sisuga jutte,
- kutsub kohtuma või suhtlema viisil, mis tekitab ebamugavust või millest on keeruline keelduda.

Sul on mure? Sinuga või su sõbraga juhtus midagi kohutavat. Mida teha?

Kui keegi on käitunud sinuga viisil, mis tundub vale või ebamugav, räägi sellest täiskasvanule, keda sa usaldad. See võib olla lapsevanem, õpetaja, koolinõustaja, treener või mõni muu turvaline täiskasvanu. Peamine on, et sa usaldad seda isikut.

Juhtunust rääkimine võib olla hirmutav, aga see on esimene samm vajaliku abi saamiseks. Kui sa ei tea, kelle poole pöörduda, võid alati võtta ühendust sotsiaalkindlustusameti lasteabiga telefonil 116 111 või kirjutades veebivestlusesse leheküljel lasteabi.ee. Lasteabi töötab ööpäev läbi ja on tasuta.

Seal töötavad nõustajad, kes kuulavad sind ja aitavad leida abi.

Miks on hea kellelegi rääkida?

Juhtunust rääkimine on sinu jaoks esimene samm paranemise suunas. Kui sa räägid, siis võid sa võtta sulle haiget teinud isikult ära võimaluse teha veel sulle või kellelegi teisele haiget. Seksuaalne väärkohtlemine võib edasi toimuda salajas hoidmise tõttu.

Väärkohtlejad püüavad tihti panna kannatanuid tundma häbi või süüd ning neid veenda, et see on üks armastuse vorm. Mõned väärkohtlejad kaasavad lapsi seksuaaltegevustesse nii mänguliselt, et laps võib nautida tähelepanu, saada kingitusi ja mitte mõista, et see käitumine oli seksuaalne väärkohtlemine.

Kui sa räägid, siis sa saad abi ja tuge. Sa ei ole siis enam oma mures üksinda.

Mis juhtub peale seda, kui ma olen rääkinud?

Oma või sõbra loo rääkimisega võivad esile kerkida mitmed segadust tekitavad tunded. Võid tunda ennast hästi, sest sa ei pea enam suurt saladust hoidma, ning turvalisemalt, sest oled kellelegi juhtunust teada andnud. Kuid võid tunda ka viha juhtunu pärast ja karta teiste reaktsioone. Sa võid isegi tunda muret, mis saab edasi sõbrast või väärkohtlejast. Kõik need tunded on loomulikud. Kõige tähtsam on meeles pidada, et sa toimsid õigesti ja sina ei ole toimunud süüdi.

Mis ka edasi ei juhtuks, pea meeles, et kõike tehakse sinu turvalisuse ja sinu heaolu huvides.

Sina ei ole kunagi süüdi seksuaalses väärkohtlemises, samuti ei ole see kunagi sobiv viis ei lapse, teismelise ega ka täiskasvanu vastu armastuse väljendamiseks.

Võisid isegi aidata väärkohtlejal abi saada, et ta edaspidi enam teisi ei väärkohtleks. Mõnikord võib perekonnal ja sõpradel kuluda aega juhtunu mõistmiseks ja selle kohutava teo täielikuks tunnistamiseks. Otsi abi ja toetu inimestele, kes sind usuvad ja keda sa usaldad.

Kust ma võin abi saada?

Abi on alati olemas ja täiskasvanud peavad lapsi kaitsma. Julge pöörduda ka siis, kui kahtled või pole toimunud kindel.

Lasteabi usub sind! Oma mure või küsimuse korral võta ühendust sotsiaalkindlustuse lasteabiga helistades 116 111 või kirjutades veebivestluses lasteabi.ee.

Kui tunned, et sinu või kellegi elu või tervis on ohus, helista numbril 112.

Seksuavägivalda kriisiabikeskused pakuvad professionaalset ööpäeva-ringset arstiabi seksuaalvägivalda kogenud inimestele. Rohkem infot: www.palunabi.ee

Sotsiaalkindlustusameti lasteabi ja lastemaja

Kui sa vajad tuge või nõu, siis lasteabi on olemas ööpäev läbi ja tasuta. Seal antakse nõu, jagatakse informatsiooni ning vajadusel tagatakse info edastamine vastavatele spetsialistidele. Lasteabisse võivad pöörduda nii lapsed kui ka täiskasvanud ning spetsialistid. Lasteabi teeb tihedalt koostööd sotsiaalkindlustusameti lastemajaga. Lasteabi nõustajad saavad aidata lapsel ja perel jõuda lastemaja teenuseni.

Lastemaja on lapsesõbralik tasuta riiklik teenus seksuaalselt väärkoheldud või selle kahtlusega ning kahjustava seksuaalkäitumisega lastele. Lastemajas saab laps ja vahel ka ta pere kohtuda erinevate spetsialistidega, kes aitavad juhtunuga paremini toime tulla. Ühe katuse all töötavad lapse heaolu ja abistamise nimel nõustaja, lastekaitsetöötaja, politsei ja paljud teised. Koos aidatakse leida parim tugi lapsele ja perele.

Oluline on, et ükski laps ega vanem ei jääks oma murega üksi.

Mis on nõusolek?

Nõusolek tähendab selget kokkulepet, et kõik osapooled on valmis osalema teatud tegevuses. See võib puudutada nii füüsilist, emotsionaalset kui ka seksuaalset suhtlust. Nõusolek ei ole midagi, mida võib eeldada – see tuleb selgelt küsida ja saada. Kui keegi ütleb „ei”, väljendab ebamugavust või ei ole kindel, siis ei ole nõusolekut. Sama kehtib olukorras, kus inimene ei ole võimeline nõusolekut andma, näiteks alkoholi- või uimastite mõju all olles. Austades üksteise piire, loome turvalise ja mõistva keskkonna.

Nõusolek on vabatahtlik

Nõusolek peab olema vabatahtlik. Kui laps/noor sooritab seksuaalakti või nõustub sellega vastu oma tahtmist, ei ole tegu vabatahtliku osalemisega. Sama kehtib ka siis, kui ta sunnib teist inimest niisuguseid tegusid tegema, veenab või survestab. Isegi vähene survestamine ja jõu kasutamine tähendab, et tegevuses ei osaleta vabatahtlikult – näiteks kellegi veenmine seksuaalvahekorras olemiseks ja manipuleeriv käitumine, millest noored ei pruugi otsekohe aru saada. Seega võib vastu tahtmist osalemine hõlmata võrgutamist, premeerimist, tasu ja lubaduste kasutamist, kuid ka näiteks ähvardusi, väljapressimist ja vägivalda.

Nõusolek ei ole siduv

Nõusolek ei ole ühekordne „jah”. Iga uus samm või tegevus nõuab uut kinnitust, et mõlemad pooled tunnevad end hästi ja on nõus. See tähendab, et isegi kui olete varem millegi suhtes nõus olnud, võite alati meelt muuta ja öelda „ei”.

Näiteks kui tunned end ebamugavalt või soovid mingil põhjusel lõpetada, on see täiesti okei. Tervislikud suhted põhinevad kommunikatsioonil ja austusel, mitte surve avaldamisel ega süüdistustel.

Nõusoleku eelduseks on võrdsus

Võrdsus tähendab, et osapooltel on võrdne võim, ilma et teine pool teda kontrolliks või survestaks. Seega peavad pooled olema selgelt võrdväärsed, kui asi puudutab muu hulgas näiteks vanust, teadmisi, intelligentsust, välimust, võimu, elukogemust, küpsust või staatust. Pooled peavad mis tahes seksuaalses suhtluses võrdselt kokku sobima nõnda, et üks pool ei domineeri teise üle. Ebavõrdsuse korral esineb reaalne võimu kuritarvitamise ja domineerimise oht, isegi kui see on alateadlik.

Kuidas nõusolekut küsida ja ära tunda?

Nõusoleku küsimine ei pea olema kohmakas ega ebamugav – see võib olla osa avatud ja ausast suhtlusest. Küsi küsimusi, mis on selged, näiteks: „Kas see on sulle okei?” või „Kuidas sa end praegu tunned?” Oluline on jälgida ka kehakeelt: kui keegi tundub pinges, eemalolev või ei vasta selgelt, võib see viidata, et ta ei ole nõus. Kõige tähtsam on mitte survestada teist inimest ja anda talle vabadus oma piire väljendada. Nõusolek on ka viis näidata hoolivust ja lugupidamist üksteise vastu.

Allikad: seksuaaltervisekliinik.ee, sotsiaalkindlustusamet.ee

Millal sekkuda?

Vahel on kõrvalseisjana keeruline hinnata, kas inimese seksuaalkäitumine ületab piire või mitte.

Justiitsministeeriumi poolt avaldatud **murebaromeetri** (leitav ministeeriumi ja lavastuse kodulehelt) abil saab igaüks hinnata, kas lapse või teismelise seksuaalkäitumine on tema arengule vastav või peaks olema tähelepanelik ja last aitama.

Sekkumist vajav käitumine on seejuures jagatud kahele tasandile: tähelepanu ja sekkumist vajav käitumine; kohest sekkumist nõudev käitumine.

Murebaromeeter aitab hinnata käitumist erinevas eas noorte puhul. Eristatakse 2–5, 6–10 ja 11–14aastaste laste käitumist.

Kõige nooremas vanusegrupis nõuavad näiteks kohest sekkumist olukorrad, kus lapsed räägivad suguaktiga seotud või muust hirmutavast vägivaldast, panevad toime teisi kahjustavaid seksuaaltegevusi jms teisi või ennast kahjustavaid tegevusi.

6–10aastaste puhul tuleks koheselt sekkuda lisaks eelpool mainitule ka kompulsivse või agressiivse seksuaalkäitumise puhul ja kui lapsed kogevad ähvardusi, vägivalda ja salatsemist.

Vanemas vanuserühmas on oluline ka tähele panna noorte väljakutsuvat käitumist täiskasvanutega.

Allikas: piirid.ee

Eestis on seksuaalse enesemääramise eapiir 16

Noore teismelise ja temast palju vanema täiskasvanu vaheline seksuaalsuhe on noorele ohtlik. Seetõttu tõusis 1. novembril 2022 seksuaalse enesemääramise eapiir Eestis 14. eluaastalt 16ndale.

16aastased noored on seksuaalsust puudutavate otsuste tegemisel märksa küpsemad kui nooremad, kellega täiskasvanutel on lihtsam manipuleerida. Seetõttu on eapiiri tõstmine oluline samm laste, nende tervise ja arengu kaitsmisel.

Täiskasvanu võib teismelisega end siduda vaid siis, kui too on vähemalt 16 ja suhe on vabatahtlik.

Erandiks on 14- ja 15-aastased, kui vanusevahe on kuni 5 aastat. Kui mõlemad on alaealised, võib seksuaalsuhe olla lubatud, kui mõlemad on sellega nõus.

Täiskasvanu ei tohi seksuaalsuhtesse astuda alla 18aastase noorega, kui täiskasvanu ja lapse vahel on usaldussuhe (nt peresõber, tugiisik, nõustaja, vaimulik), sõltuvussuhe (nt pereliige, sh kasuvanem, eestkostja, lapsehoidja, hooldaja, sotsiaaltöötaja) või mõjuvõim/autoriteet (nt õpetaja, treener, staar/iidol/kuulsus). Nimetatud juhtudel on mitte vaid seks, aga ka igasugune muu suguline tegevus alla 18-aastase lapsega keelatud isegi siis, kui laps ise sellist tahet väljendab.

Täiskasvanu, kes arendab seksuaalsuhet endast oluliselt vähem küpse noorega, käitub vastutustundetult ja on oht kujunemiseas noorele. Sellised suhted ei ole lubatud. Keelatud suhte algatamise eest kannab vastutust täiskasvanu.

Allikas: Justiits- ja Digiministeeriumi koduleht, kriminaalpoliitika.ee

ABI SAAMISE VÕIMALUSED

- Kui oled mures mõne lapse heaolu pärast, siis helista lasteabi telefonile 116 111 või kirjuta kodulehelt www.lasteabi.ee. Lasteabitelefoni spetsialistid oskavad nõu anda kõigis lastega seotud teemades ning sinna saavad helistada ka lapsed ise, et saada tuge.
- Riiklik ohvriabi pakub tuge kõigile, kes on kogenud halba kohtlemist. Ohvriabi poole saab pöörduda ööpäevaringselt telefonil 116 006 või kirjutada veebis www.palunabi.ee
- Enda kohaliku ohvriabitöötaja kontaktid leiad: www.palunabi.ee/et/vota-uhendust
- Seksuaalvägivalda viimase 7 ööpäeva jooksul kogenuatele on viies Eesti piirkonnas ööpäevaringselt avatud seksuaalvägivalda kriisiabikeskused, kus spetsiaalse väljaõppega arst pakub esmast nõustamist, aitab koguda vajalikud tõendid ning pakub meditsiinilist abi. Kriisiabikeskuste kontaktid leiad: www.palunabi.ee/et/seksuaalvagivalla-kriisiabikeskused
- Vägivaldselt käitunud inimestele on loodud tugiliin 660 6077, kus nõustaja pakub tuge vägivallast loobumiseks. Nõustamine on tasuta ja nõustajaga saab ühendust võtta ka e-posti teel: vlt@sotsiaalkindlustusamet.ee

TASUTA TÖÖTOAD ÕPILASGRUPPIDELE

TÖÖTUBA

Mis on nõusolek ja kes seda anda saab?

Töötoas arutleme nõusoleku ja selle ümber tekkivate küsimuste ja kahtluste üle. Kes saab sinu keha üle otsuseid teha? Kas vägivald on alati äratuntav ja kas seda annab vältida? Kuidas hoida ennast ja teisi olukordade eest, mis liiga teevad? Kuidas võivad soorollidega seotud hoiakud meie arusaama nõusolekust mõjutada? Töötuba viib läbi Feministeerium koostöös Kersti Kaljulaidi Fondiga.

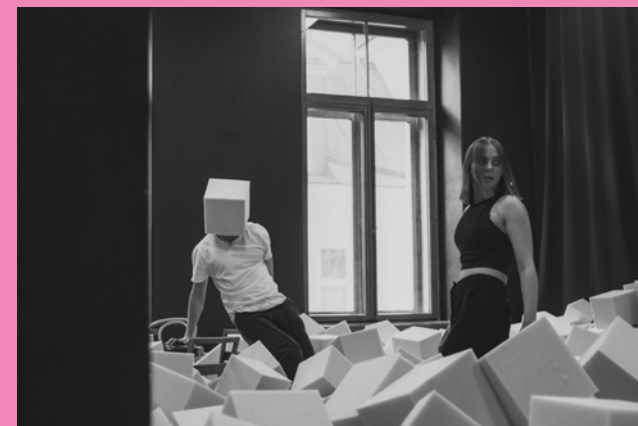
Kontakt: Greta Roosaar, greta@feministeerium.ee

KÜLALISTUND

Terved ja turvalised suhted

Kersti Kaljulaidi Fond pakub külalistunde II (4.–6. klass) või III kooliastme (7.–9. klass) õpilastele. Loengute eesmärgiks on ennetada noorte paarisuhetes esinevat vägivalda.

Loe lähemalt www.tervedsuhted.ee ja kutsu kooliväline lektor enda kooli teemal „Terved ja turvalised suhted. Kohtinguvägivalla ennetamine” tasuta külalistunde andma.

LAVASTUSE VALMIMISE TEHNILINE MEESKOND

Lavastusala juht Anni Rajas / Tehniline juht Revo Koplus
Dekoratsiooniala juht Kári Arason / Etendusteenistuse juht Airike Vipp
Dekoratsioonid ja kostüümid Andres Josing, Annika Aedma, Evelin Vassar, Kári Arason, Krista Norden, Madli Liiva, Margus Tamme, Mihkel Niinemets, Tiiu Peterson, Ursula Goldstein / Varustaja Riho Tammert / Etenduse juht ja rekvisiitor Liisa-Lii Tamme / Helitehnik Aigar Vals / Valgustehnik Kärt Karro
Lavameister Mikk-Artur Ostrov / Kostümeerija Kristel Hansen
Grimeerija Signe Kändla / Kava koostajad Kati Kuusemets, Mari-Liis Lill
Kava kujundaja Helmi-Elfriede Arrak / Fotod: Tanel Riik, Siim Vahur (esikaas)

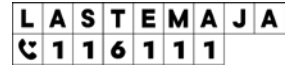
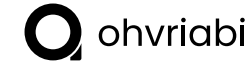
Teose autoriõigusi vahendas Eesti Teatri Agentuur.

TEATER JA TRUPP TÄNAVAD:

Sotsiaalkindlustusamet, Lastemaja, Ohvriabi, Feministeerium, Kersti Kaljulaidi Fond, Margus Veem, Joonas Hellerma, Tõnu Viik

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

PRESIDENT
KALJULAI
FOND

EESTI NOORSOOTEATER

teatrijuht Leino Rei / kunstiline juht Mirko Rajas / peakunstnik Rosita Raud / etendusteenistuse juht Airike Vipp
turundusjuht Piia-Berta Piir-Kuusmik / kommunikatsioonijuht Helena Läks / muuseumi juhataja Iiti Niinemets
lavastusala juht Anni Rajas / tehniline juht Revo Koplus / haldusjuht Ahto Paju / projektijuht Sirlen Rekkor
büroo- ja personali juht Helika Nõmm / pearaamatupidaja-finantsjuht Nele Brandmeister / raamatupidaja
Annika Visnapuu / IT- ja multimeediaspetsialist Indrek Rammus / kirjandustoimetaja Kati Kuusemets
disainer Helmi-Elfriede Arrak / näitlejad Anti Kobin, Laura Kukk, Helle Laas, Getter Meresmaa, Hardi Möller,
Mart Müürisepp, Laura Nõlvak, Steffi Pähn, Karl Sakrits, Alice Siil, Doris Tislar, Lee Trei, Tiina Tõnis,
Taavi Tõnisson, Joosep Uus, Risto Vaidla, Mark Erik Savi / grimeerijad Triin Klaas, Signe Kändla
etenduse juhid ja rekvisiitorid Elise Holter, Jaanika Jüris, Liisa-Lii Tamme / valgusala juhataja Targo Miilimaa
valgustehnikud Kärt Karro, Valeri Konopljov, Erik Pello, Triin Rahnur / heli- ja videosaakonna juhataja Aigar Vals
heli- ja videotehnikud Kaspar Erik Lind, Sander Maimik / vanemkostümeerija Kristel Hansen
kostümeerija Tiina Salmus / pealavameister Janek Saareli / lavameistrid Martin Reinart, Mikk-Artur Ostrov,
Oliver Puju, Steffi Viita, Tanel Riik / nukumeistrid Annika Aedma, Evelin Vassar / rätsepmeistrid Ursula Goldstein,
Tiiu Peterson / nukumehaanik Margus Tamme / rekvisiitor-varustaja Riho Tammert / dekoratsiooniala juht
Kári Arason / butafoor-dekoraator Madli Liiva / dekoraator Krista Norden / dekoratsioonimeistrid
Andres Josing, Mihkel Niinemets / turundusassistent Triinu Arula / müügi juht Anneli Albert
müügiadministraatorid Karmen Mägi, Viivi Palm / muuseumikuraator Gerli Mägi / haridustöö kuraatorid
Laura Linna, Liisa Luhakivi, Karmen-Eliise Märtnens / puhastus- ja publikuteeninduse juht Jane Kütson
publikuteenindajad Georg Raimond Õunap, Eda Holtsmann, Edith Horm, Elizabeth Teng, Elle Himma,
Helle Veskimägi, Hiie Kalas, Johanna Piir, Katrin Käbin, Külliki Otsa, Laura Sarap, Madli Rättnik,
Mihkel Tõnisson, Minna Viinalass, Pauliina Kütson, Rasmus Pall, Rebecca Rättnik, Signe Kamp, Tiia Sander,
Tiina Tõrnpuu, Viivi Palm / puhastusteenindajad Ilona Avdejeva, Joosep Pedajas, Kif Tamme,
Svetlana Fortõgina

Lai 1 / Nunne 4 • 10133 Tallinn

Info ja piletite tellimine 6679 555 / kassa@noorsooteater.ee
noorsooteater.ee

Eesti Noorsooteater

@eestinoorsooteater

KULTUURIMINISTEERIUM

EESTI KULTUURKAPITAL

muuseumikaart

TallinnCard

partner

PEREKAART

AITAN LAPSI

ÜHISTEENUSED

myfitness

TALLINK Hotels

Eesti Noorsooteater